

לימוד היומי דקה ליתנו

שולחן ערוך אבן העזר סי' קפ"ג	יום	יום החדש	יום מוהר"ן ה"ב	ליקוטי הלכות ה"ב	מסנה ברורה ה"ה	משיבת נפש	שולחן ערוך אבן העזר סי' קפ"ג
ט	שבת	כ"ד	כה	קלג	חורה	שלה-שלו	ח, ט
יא	א	כ"ה	כה:	קלד	קמ:	שלו-שלה	י, יא
יג	ב	כ"ו	כו:	קלה	קמא	שלו-שם	יב, יג
טו	ג	כ"ז	כו:	קלו	קמא:	שמו-שמו	יד, טו
יז	ד	כ"ח	כו:	קלו	קמב	שמו-שמו	יז, יח
יט	ה	כ"ט	כו:	קלה	קמב:	שמו-שמו	יח, יט
כא	ו	א'	כה:	קלט	חורה	שמו-שמו	כ, כא

בקרני אור

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

239 | פרשת חיי שרה | כ"ד חשוון תשפ"ב

בכסף מלא יתננה לי

הקדושה שיש שם, ואזי יכולין להתאחד בו הקליפות המסבבים שבכל מדרגה ויכולין להפסיד חיותו ח"ו" (ליקוטי הלכות, מתנה ד, ד).

מוהר"ת מסמין לך את דברי הרשב"י בזהר הקדוש: 'מי שרוצה להשתדל במצוה ולהשתדל בקדוש ברוך הוא, צריך שלא ישתדל בו בריקנות ובחנינם, אלא צריך האדם להשתדל בו כראוי כפי כוחו, כמו שנאמר איש כמות ידו כברכת ה' אלוקיך אשר נתן לך. השתדלות בקדוש ברוך הוא שעומדת במעשה אסור לקחת אותה בחינם ובריקנות, כי איננו זוכה כן באותו מעשה כלל להמשיך עליו רוח הקודש, אלא רק בשכר שלם. וכל מי שרוצה להשתדל להעביר ממנו רוח טובא ולכפות רוח אחרת, אותו המעשה שרוצה להשתדל בו, צריך לקנות אותו בשכר משלם בכל מה שירצו ממנו בין קטן בין גדול, משום שרוח הטומאה מזדמנת תמיד בחנם ובריקנות' (פרשת תרומה דף קכח. בתרגום ללשון הקודש).

כולם צריכים לשלם עבור המקום בבית הכנסת, אבל לו יש 'קשרים' קרובים עם הגבאי הראשי, הוא מקבל זאת בחינם. אמנם, הוא לא יכול להתפאר בכך ברבים כדי שלא יידעו וילעו עליו, אבל בסתר לבו הוא נהנה על 'זכייתו' במתנת חינם, הוא הרוויח...

אם לא מספיק עם כל ההוצאות של סעודת הבר מצוה והמסיבה המפוארה עבור האורחים, הוא צריך גם לרכוש תפילין מהודרות לבנו, זה עולה הון עתק, מאיפה יהיה לו כסף לכל זה. הוא ניצל את כח דיבורו, ירד אל הסופר והחל להתאונן על מר גורלו ועוצם עניותו, עד שהלה התרצה להוזיל את המחיר. כך גם עשה עם ה'בתים-מאכער' עד שהצליח לקבל אותם בחצי מחיר. בשובו הביתה כמעט טפח על שכם עצמו על רוב פקחותו ועל היותו 'סוחר ממולח' שיכול להרוויח כל כך...

רבי חיים וויטאל מספר על רבו הקדוש האריז"ל שבעקבות דברי הזהר הללו "כשהיה קונה איזה מצוה כגון תפילין או אתרוג לא היה מקפיד לדעת כמה יתן במצוה ההיא, אלא היה פורע כל מה שהיו שואלים לו בפנים ראשונה, והיה אומר למוכר: הרי המעות לפניך קח לה מה שתרצה" (שער המצוות, פרשת עקב).

שבעה בנים יש לו והוצאות 'שכר לימוד' עבורם מרקיעים שחקים, הוא שלח שליחים והפעיל מכשם של לחצים ודחיקים עד שהמנהלים הסכימו בלתי ברירה לוותר לו. על כל שאר הצרכים הגשמיים הרי אי אפשר לוותר, אבל על ההוצאות לתלמוד תורה בהכרח לפעול וויתור.

זו היתה הסיבה שאברהם אבינו התעקש כל כך לשלם את המחיר המלא על מערת המכפלה, כי ברצותו להמשיך קדושה עצומה ונוראה זו בעולם ולהוציאה מתחת ידי עפרון, ידע בנפשו, שזה לא יתכן כי אם בתשלום מלא. וכלשון מוהר"ת: "ועל כך לא רצה אברהם אבינו ליקח מערת המכפלה במתנה מעפרון, כי לגדול עוצם הקדושה שהייתה שם, וכשהיתה תחת ידי עפרון היו הקליפות מסבבין אותה מאד, על כן לא היה באפשר להוציאה מעפרון במתנה בחינם כי אם בכסף מלא, כי אי אפשר להוציא ולהעלות הקדושה בחינם, וכן דוד לא רצה לקבל גורן ארוונה בחינם כי שם היה מקום בית המקדש שהיה בלתי אפשר להוציא מהסטרא אחרא בחינם כי אם בכסף מלא" (ליקוטי הלכות, שם, אות יא).

בפרשתנו אנו לומדים על וויכוח נפלא, אברהם אבינו מוזמן כבוד מלכים לקבל את מערת המכפלה חינם אין כסף; 'השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה' - "לא תקנה אותה בדמים" (רש"י), ואברהם מתעקש ומתנתן כנגדו: "אך אם אתה לו שמעני נתתי כסף השדה קח ממני" - "אתה אומר לי לשמוע לך וליקח בחנם, אני אי אפשרי בכך אך אם אתה לו שמעני הלואי ותשמעני" (רש"י).

מוהר"ת מוסיף במקום אחר דברים נוקבים על חובת התשלום עבור המצוה, והוא מגלה שכל שלימות קדושת האמונה הנמשכת על ידי המצוה תלויה במה שמפזר עבורה ממון, וכה הם דבריו הבהירים: "מאחר שעיקר קיום התורה והמצוות הוא על ידי אמונה כמו שכתוב 'כל מצוותיך אמונה', על כן עיקר שלמות המצוות הוא כשקונים אותם בכסף מלא ומפזרים ממון הרבה בשביל המצוה, כמובא בזהר ששכשמהצוה היא בחינם אין לה שלימות ואין נכונת הסטרא אחרא שנקראת 'חינם', כי עיקר האמונה תלויה בממון כשמפזרים ממון הרבה בשביל דבר שבקדושה, כמו שכתב רבינו ז"ל (לקו"מ כג) על פסוק 'ציוית דק עדותיך ואמונה מאד', מאד זה ממון, כמו שכתוב, ובכל מאדך בכל ממוןך, כי אין המצוה נקראת בשם אמונה כי אם על ידי שמפזר ממון בשבילה" (ליקוטי הלכות, פיקדון ג, ט).

שמעתם פעם וויכוח שכזה? מדוע הוא מתחנן כל כך שיורשה לו לשלם עבור השדה, מה רע במתנה ורווח עצום כזה הבא בחינם?!

מוהר"ת מאיר עינינו בסוד עצום מסתרי הבריאה: הסטרא אחרא נקראת 'חינם' (ראה ספר הליקוטים האריז"ל תהלים קיח: "כי הקליפה לעולם היא חינם בלא תועלת כלל, והם חינם מן המצוות") והיא כידוע מתלבשת בכל דבר ובכל חפץ בעולם הזה, ועלינו הוטל התפקיד לברר את הקדושה הטמונה בכל דבר ולהעלותה. אך כל זה יתכן כאשר משלמים בכסף מלא עבור המצוה והדבר הטוב שרוצים לעשות, ומכניעים את כח ה'חינם' של הרע, אבל כשמקבלים את המצוה במתנה קשה מאד לברר את הטוב שבו, ואדרבה, הרע שמעורב בחפץ זה יכול להזיק חלילה למקבל.

ובשביל זה צריכים להרחיק עצמו ביותר מלקבל מתנות, כמו שאמרו חז"ל וכמו שכתוב 'ושונא מתנות יהיה' - "כותב שם מוהר"ת - "כי עליית הקדושה קשה שיהיה בחינם כי אם בכסף מלא, וכשמקבל החפץ בחינם במתנה קשה מאד לברר ולהעלות

דבר המערכת

הלב מלא פחד וחרדה, גזירת הגיוס האיומה תלויה על ראשי עם קודש בארץ הקודש, וכל ראש לחלי וכל לבב דוי, מה יולד יום. מוהר"ת בשעתו זועק על גזירה מעין זו: "בטל מעלינו כל גזרות קשות, ובפרט הגזרה קשה ומרה שכבר נגזרה אצלם שבני ישראל יהיו מצוינים בכלי זיין למען יתערבו בגוים וילמדו מעשיהם תכסיסי מלחמה בתוך אנשי חיל, אוי אוי ואבוי! אוי לעינים שככה ראות, הלא למשמע און דאבה נפשנו. מאריה דעלמא כולא, מי יוכל לשער מרירת הצרה הקשה הזאת שמבטלת מבני ישראל אמונת ישראל, או לנו שראינו זאת, עינינו דאבה מני עוני, מי יוכל לסבול צרה כזאת, מי יוכל לשער מרירות הצרה הקשה הזאת, אוי מי יעמוד בזה" (ליקוטי תפילות, קכב).

התפלה והזעקה היא עצת הצדיק גם מול צרות הפרט וגם מול צרות הכלל. שכן, "עיקר הכלי זיין של איש הישראלי הוא התפילה, וכל המלחמות שצריך האדם לכבוש הן מלחמת היצר הרע הן שארי מלחמות עם המונעים והחולקים הכל על ידי תפילה" (ליקוטי עצות, תפילה ב'). וכך מבטיח לנו מוהר"ת: "כשיתגבר עשיו בסוף הגלות בעקבות משיחא, וירצה לדרוס בעקבו על ראש ישראל, אז דייקא 'ידו' בחינת אמונה בחינת תפילה, אחזת בעקבו להפילו ולהשפילו על ידי זה, כי אין כוחנו אלא בפה, לתפוס אומנות אבותינו; לצעוק אליו יתברך מכל מקום שהוא. וכל זה זוכים על ידי שאין מתיאשים עצמם מן הרחמים, אפילו חרב חדה מונחת על צוארו ח"ו, רק מקוים לישועתו תמיד וצועקים אליו איך שהוא, על ידי זה אפילו כשהוא תחת עקביו עד שדורסים אותו ברגלים, יזכה להתגבר ולהפיל השונאים" (ליקוטי הלכות, יין נקד, ד, כה).

עת צרה מצוקה אינה סיבה להתרפות מן התפילה אלא להיפך. כולנו כאיש אחד בלב אחד בתעצומות אמונה זו תפילה, עדי נזכה לביטול רוע הגזירה ולגאולה שלימה.

העורכים

פניני אור
אמרות טהורות מרביה'ק ותלמידיו

מספרים שפעם בהיות רבנו בבית הקברות הרָאָה על אִיזָה גִפְטֵר וְאָמַר עָלֶיהָ שֶׁכָּבֵר שׁוֹכֵב בְּעֶשְׂרֵה בְּתֵי קְבֻרוֹת, לְרֵב הַגְּלִגּוּלִים שֶׁנִּעְנַשׁ בָּהֶם רַחֲמָנָא לְצַלּוֹ.

הרצון להיות - זהו החיים!

יְהִיזוּ חַיֵּי שָׂרָה

בפרשה זו הנקראת על שם ה"חיים" - עלינו לזכור את המובא בכתבי האריז"ל שהמילה "חיים" בגימטריא "אה"ה הוי"ה אה"ה"ה, ולחפש המעשה, הכוונה היא: החיים האמיתיים הם רק כשאתה חי מתוך רצון להתחדש, רצון להיות - "אה"ה, אני רוצה להיות. ותיכף כשאתה זוכה לבוא להוי"ה, לדרגה והשגה כל שהיא, אתה תיכף מתחדש, ומכין את עצמך מחדש, להיות... (ליקוטי הלכות, תפילין ה, כו)

כשאנחנו זוכים לקום בבוקר, או להיזכר בצהריים, ולחפש מחדש את הרצון להיות - רק אז התחלנו לחיות את אותו יום!

"כי זה עיקר החיים כשמתחילין לעבוד את ה' בכל פעם מחדש כאילו לא התחיל עדיין בעבודתו כלל. וכמו שכתוב 'אשר אנכי מצוך היום', ודרשו רבותינו זכרונם לברכה 'בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, שלא יהיו בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה, אלא בכל יום יהיו כחדשים'" (שם, ה).

והעיקר, שתזהרו לקיים מה שהזהיר מאד שאסור להיות זקן, והרים קולו הקדוש וקרא בקול גדול ואמר 'אלט טאר מען ניט זיין' ~ 'זקן אסור להיות'. וכבר הזהירו רבותינו זכרונם לברכה על זה כמה פעמים ואמרו 'בכל יום יהיה בעיניך כחדשים', וכן אמרו 'בכל יום יהיה דומה בעיניך כאילו היום נכנסת עמו בברית' וכן הרבה. אך ביותר יותר הזהיר אדמו"ר ז"ל על זה, כי כל עניינו הוא בחינת התחדשות ופלא ונורא מאד מאד, שיכול להרים ולחדש הנפשות שירדו ונפלו מאלפים שנה!" (עלים לתרופה).

להיות צעיר בן שבע גם בגיל מאה!

יְהִיזוּ חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים וְשְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה

ופירש רש"י: "מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים - לכך נכתב שנה בכל כלל וכלל, לומר לך שכל אחד נדרש לעצמו: בת ק' ככתב ל' לחטא, מה בת כ' לא חטאה שהרי אינה בת עונשין אף בת ק' בלא חטא. ובת כ' כבת ז', לויפי. שני חיי שרה - כולן שוין לטובה".

ומכאן למדנו:

סוד החיים, הוא ההתחדשות! רק אלו הם 'חיים' אמיתיים - כשממשיכים להיות תינוק בן 'שבע', ובחור בן 'עשרים', גם כשנמצאים כבר בגיל 'מאה'...

"כי זהו עיקר השלימות, שיתחיל לחיות בכל פעם! שאפילו כשמגיע לימי הזיקנה יהיה בעיניו עדיין יניק לגמרי, כאילו לא התחיל לחיות ולעבוד ה' כלל, ויתחיל לחיות בעבודתו יתברך בכל פעם מחדש. וזהו בחינת בת ק' ככתב ל' בת כ' כבת ז' שני חיי שרה כולן שוין לטובה, כי כל מה שמזקין הצדיק, הוא עדיין יניק בעיניו כאלו הוא תינוק עדיין, ועל ידי זה מוסיף בעבודתו בכל פעם, וזוכה לחיים ארוכים באמת, שכל ימיו ושנותיו הם שנות חיים באמת, כי אינו אובד שום יום מימי חייו בלי תוספת קדושה וחיות. וזהו בחינת 'שני חיי שרה כולן שוין לטובה'" (ליקוטי תפילין ה, לח).

'תיקון רחל' בשנת השמיטה (ג)

במכתב אחר מאותה שנה, הוא משיב לאחד משואליו בענין הישיבה על הארץ בעת אמירת תיקון חצות, וכותב:

"ובענין חצות שהזכרת במכתבך אם צריכין לישב על הארץ, זה מבורך בליקוטי הלכות חלק חושן משפט הלכות חלוקת שותפים הלכה ה' אות י"ג, עיין שם. אבל העולם נזהר שלא לישב על גבי קרקע ממש, אלא פורסין מחצלת וכדומה ויושבין על גביה, וגם זה נחשב כמו שיושבין על הארץ, כי מורידין את עצמם ויושבין סמוך לארץ, ונתקיים בזה מקרא שכתוב 'שבו לארץ' וכו' המובא שם" (שערי צדיק, מכתב קד. נכתב ביום ו' אייר תשכ"ו).

וגם כאן אינו מזכיר מאומה מכך שאנו עומדים בשנת השמיטה, ואין אומרים ע"פ תלמידי הרש"ש תיקון רחל וממילא גם אין יושבים על הארץ.

כשהלמה לכך, נעתיק את אשר כתב לנו אחד התלמידי-חכמים: "אברך אחד שאל את ר"מ קניג ז"ל מה נהג אביו, וענה לו: איני יודע מה הוא נהג, אבל נראה לי שכל הנידון הוא למי שכל דבריו ע"פ קבלה וכוונות, אבל מי שלא עושה כל דבריו ע"פ דברי המקובלים, אין שום שאלה, ובוודאי צריך לומר".

עוד העירונו כמה מהקוראים, על מה שהבאנו מ"מי שמואל", שבאמת לא נכתבו הדברים בשנת השמיטה גופא, אלא הזכיר זאת אגב אורחא מדי דברו על כל הזמנים שכתבו הרש"ש ותלמידיו שלא לומר תיקון רחל (עשרת ימי תשובה, ספירת העומר, ושנת השמיטה).

עוד הוסיפו שמלבד מה ששמעו שם מדבריו שהוא עצמו לא נהג כן, ואמר תיקון רחל גם בעשרת ימי תשובה על אף שידע להדיא שע"פ הרש"ש אין אומרים (כפי שכתבנו בשבוע שעבר) הרי שמוכח כן להדיא גם מהפרקים הקודמים, כי בפרק קכ"ט כתב שבמוצאי שבת תשובה דהך שתא לא אמר 'תיקון רחל', בנמקו: "וכבר היה חצות לילה ואמרנו תיקון חצות אצל הציון הקדוש, רק תיקון לאה, מפני שהוא מוצאי שבת ועדיין לא ישנו ולא הלך עדיין הנשמה יתירה".

הרי שבכל לילה מלילות עשרת ימי תשובה היה אומר תיקון רחל, ורק בשני לילות לא אמר: בליל מוצ"ש לפני שיתנו, ובליל ערב יום כיפור, כשעל כל לילה מאלו הלילות הוא מצייין טעם מיוחד מדוע לא אמר (בליל מוצ"ש - מחמת שעדיין לא ישן, ובליל עיו"כ"פ - כי הוא כבר יו"ט וכו'), וזאת על אף שהוא בעצמו מצייין בפרק קל"ב: "המקובלים תלמידי הרש"ש ז"ל לא אומרים תיקון רחל כל עשרת ימי תשובה".

בס"ד בשבוע הבא נמשיך לבאר את אשר כתבנו בשלהי המאמר הקודם:

הנקודה שחזרה ונשנתה שוב ושוב מפי כמה וכמה מאנ"ש שנשאלו על אודות כך - הייתה:

אצלנו אמירת תיקון חצות אינו [רק] 'תיקון' אלא 'עבודה'!

עבודה של אבלות על ריחוקנו מה', עבודה של שפיכת לב כמים, וכן הלאה. ועבודה זו שייכת ונצרכת ומוכרכת גם בשנת השמיטה.

ברצוננו להודות לכל הקוראים אשר הגיבו, העירו והאירו. ולעת עתה נזכיר כמה מההערות שקיבלנו, ובס"ד בהמשך נביא עוד:

מאחד הקוראים קיבלנו מכתב ארוך, ובו הוא מתייחס בארוכה למה שכתבנו במאמרנו הראשון על אודות הזהרתו של רבינו שלא להוציא שום דין והנהגה ע"פ הכוונות, ומאריך לבאר שאין כוונת רבינו אלא לאנשים כערכנו, ולא לגדולים כתלמידי הרש"ש ושאר פוסקים כהבא"ח וכיו"ב שכתבו כמה הנהגות ע"פ הכוונות. והאריך עוד בכמה עניינים יקרים וחשובים בעינינו זה, כשהוא תמה כיצד ניתן לומר שהדילוג על תיקון רחל בשנת השמיטה הוא נגד דעת רבינו ח"ו.

והנה, אף שלא נבוא עתה לדון בזה (ועוד חזון למועד א"ה להביא בפורטרט דבריו היקרים של אותו ת"ח, ולדון בהם כדרכה של תורה) ראינו עכ"פ לנחוץ להדגיש שוב את אשר ציינו שם בקצרה, שבוודאי אין כוונתנו להכריע עבור אלו הנהגות על פיהם, ומה אנו ומה חיינו לתחוב ראשנו בין ההרים הגבוהים, תלמידי הרש"ש, שרפי מעלה, קדושים ונוראים, אשר אין לנו שמץ של השגה בגדולתם, וכל דבריהם כגחלי אש.

וכן לא כיוונו בדברינו לאלו הנהגות ע"פ פסקי גדולי חכמי פוסקי ספרד אשר כתבו כן, הלא הם: רבי חיים פלאגי, הבן איש חי, והכף החיים. כפי שכתבנו שם להדיא.

וכפי שאכן נוהגים הלכה למעשה רוב ככל חכמי המקובלים, ואף המון-העם הנוהגים על פיהם - לבלי לומר 'תיקון רחל' בשנת השמיטה. ולא היה לנו שמץ של הו"א לומר שהם נוהגים שלא כראוי ח"ו, אלא אשרי להם ואשרי חלקם, ובוודאי מעשיהם רצויים ואהובים ונחמדים למעלה.

ולא באנו אלא לברר כיצד נהגו אנ"ש שבארץ ישראל בזה; אלו אשר כל חיותם ועסקם וכל הנהגתם ודרכם בקודש היה ע"פ דעת רבינו. ועל זה כתבנו מה שכתבנו. וא"ה עוד נחזור לדון בנקודה זו.

כמה מהקוראים העירונו למראה-מקום נוסף, במכתביו של רבי גדליה קניג זצ"ל, וכדלהלן:

בשנת תשכ"ו, שנת השמיטה, הוא כותב לאחד משואליו 'סדר היום', כשבין הדברים הוא מזכיר ענין קימת חצות, וכותב:

"ובענין חצות, צריך מאד להשתדל לקיים זאת כתיקונו, כי גדול ונורא הוא מאד. וזה גם כן יעלה לו לקיים בניקל, כשיניח את עצמו לישון מוקדם כנ"ל. אבל מכל מקום, אם עדיין אין באפשרותו לסדר תיקון חצות בכל לילה, יראה לכל הפחות להיות ניעור כל לילה בעת חצות, היינו זמן מה בתוך אלו השני שעות המבוארים בליקו"א סימן קמ"ט, ותאמר לכל הפחות המזמורים השייכים לחצות כפי הנדפס בשערי ציון, ובאם יש לו פנאי יאמר תיכף אחר חצות גם שער ב' שהוא שער תיקון הנפש" (שערי צדיק, מכתב קו. נכתב ביום ח"י סיון תשכ"ו).

ועל אף שהוא עומד בשנת השמיטה, אינו מזכיר כלל שבשנה זו אין אומרים 'תיקון רחל'. זאת על אף שרבי גדליה זצ"ל היה בקי בחכמת הקבלה, כידוע.

פנינים מאירים והודושים מזהירים מלוקטמים מספרי גדולי הנדיקים ז"ע מתוך רשימתו של הגר"ם שכמעט שלי"ם אשר ציין ורשם לפניו לזיכרון.

לקט ספרי"ם

ספרי הסידות

שנתקרב לבורא בתשובה מאהבה אז זדונות נעשו לו זכיות כנודע (יומא פ"ב, א), והטעם מתמת שעל ידי הזדונות בא למעלת בעל תשובה. ומסתמא המתקרים אל אברהם למדו אורחותיו גם כן לעשות תשובה בשמעם ממנו תנחומי הקב"ה טל ילדותך, כי שני הילדות שלא ידע את בוראו הם כטל לשנים הטובות הבאות והם היו הגורם להיות בעל תשובה כל ימיו. ועל ידי זה נתחזק לו בעלי עבירות לשוב אל ה' מאחר שראו שהבורא ימינו פתוחה לקבל שבים. וזה שרמז פתח טוב פתחת לעוברים ושבים, שעל ידי הפתח שהכניס האורחים נפתח שער לדופקי בתשובה. ונקראים עוברים ושבים שמתחילה עברו רצונו ושבים אחר כך להיות עושי רצונו. וזה היה תכלית מעשה שמים וארץ לשוב כל אחד אל יוצרו.

עבודת ישראל וירא דף ה עמוד ב לט-28

הכניסה לתוך בנין 'מערת המכפלה'

כיום לבית עבודה זרה של הערביים, ואמר שמוטב להתפלל במקום שהתפללו לפני הכיבוש היכן שהיו פעם המדרגות. וכשנסע לחברון נמנע מלהיכנס אל תוך הבנין, ועמד למטה ליד הקיר ואמר תהלים. וכן העלה בשו"ת דברי יציב (י"ד סי' מ) שאין לחלק בין מסגד של ישמעאלים לשאר הגויים, ואסור להיכנס כהיום בבנין מערת המכפלה במקום בית תיפלתם, שהערביים דינם כעובדי עבודה זרה גמורים.

כך מפורש בחידושי הר"ן (סנהדרין סא:): "גם המשוגע של הישמעאלים אף על פי שאין טועין אחריהם לעשותן אלהות, הואיל ומשתחיים לפניהם השתחוואה של אלהות דין עבודת אלילים יש להם לכל דבר". וכן כתבו המאירי (ע"ז נז.) ובספר האשכול (ח"ג סי' נח עמוד קג).

מאידך, בשו"ת עין יצחק (או"ח סי' יא) כתב דלפי פסק הרמ"א (י"ד סי' קמו ס"ה) ישמעאלים אינם כעובדי עבודה זרה, ואם כן מותר ללמוד ולהתפלל בבתי תפלות שלהם שאין מכניסים שם שום מין עבודה זרה. וכן כתב הרמב"ם בתשובה (סי' שסט): "אלו הישמעאלים אינם עובדי עבודה זרה כלל, ואם יאמר אדם שהבית שהם מקלטים בו בית עבודה זרה הוא וצפונה בתוכו עבודה זרה שהיו עובדים אותה אבותיהם מה בכך, אלו המשתחוים כנגדו היום אין לבם אלא לשמים". ע"כ. וכן העלה בשו"ת אבני ישפה (ח"א סי' קנג) בשם גאון אחד להתייר (ומ"ע במ"א סי' קנד ס"ק יז).

כלל ישראל במשך כל הדורות היו נוהגים בצר להם לעלות להשתטח על קברי אבות במערת המכפלה ושמ היו שופכים צקון לחשם, מימות כלב בן יפונה על עצת המרגלים, ועד לימינו אנו. ומצינו שהרמב"ם קבע אותו היום שזכה להשתטח על קברי אבות כיום טוב לדורו ולזרעו אחריו, וכה הוא כותב (מובא בספר חרדים תשובה פ"א): "ובאחד בשבת תשעה לחודש מרחשון יצאתי מירושלים לחברון לנשק קברי אבותי במערה, ואותו יום עמדתי במערה והתפללתי שבח לאל יתעלה על הכל, נדרתי שיהיו לי כמו יום טוב ותפילה ושמחה בהם באכילה ושתייה, אלקים יעזרינו על כל ויקים לי נדרי לה' אשלם אמך".

כידוע במאות שנים האחרונות הוקם מסגד ישמעאלים על בנין מערת המכפלה והערביים לא נתנו להיכנס אל תוך הבנין, רק הרשו להתפלל על המדרגה השביעית מבחוץ. אמנם כיום שניתן להיכנס אל תוך הבנין ועדיין חלק מהמקום משמש כמסגד ומקום תיפלה, יש לדון אם אין בזה משום איסור כניסה לבית עבודה זרה, וכפי שנפסק בשולחן ערוך (י"ד סי' קמט ש"ך סק"א) שאסור להיכנס לבית עבודה זרה. ונידון זה שייך גם בעוד קברים עתיקים המשמשים כיום לדאבוננו כמסגד לישמעאלים [פשוט שלא באנו להכריע כאן הלכה למעשה בנידון כיבוש הצינוני, ואכמ"ל].

באורחות רבינו (ח"א עמוד שז) מובא בשם הגרי"ל קנייבסקי ז"ל שהורה שלא להיכנס למערת המכפלה שמשמש

טלטול כלי שמלאכתו לאיסור לצורך שמחה

התינוק, שזה שהתינוק משחק ונהנה נחשב כטלטול לצורך הגוף.

שיטת האוסרים

אכן המגן אברהם (סי' שו ס"ק טו) תמה על אלו שנהגו לתת מתנות לחתן הדורש בשבת, וכתב שגם אם המתנה אינה מוקצה אסור, משום איסור נתינת מתנה. ולפי דבריו, כל שכן דאסור לתת מתנה שהיא מוקצה מדין כלי שמלאכתו לאיסור. ובמשנה ברורה (שם ס"ק לג) ושולחן ערוך הרב (שם ס"ט) הביאו דברי המגן אברהם להלכה שאינו נכון ליתן כלים במתנה לחתן הדורש, דמסירת מתנה לחתן בשבת אינו חשוב כצורך מצות היום.

רק ביום טוב מותר

והגאון בעל ברוך טעם בהגהותיו על שולחן ערוך (שם) כתב שיש חילוק בין שבת ליום טוב, דרק ביום טוב נצטוינו על ריבוי שמחה, ונחשב השמחה כחלק מצורך היום, אבל בשבת שלא נצטוינו להרבות בשמחה אין זה נחשב צורך היום. וצריכים לומר שכן היה דעת המגן אברהם והמשנה ברורה ושולחן ערוך הרב שסתמו כאן בהלכות יום טוב שמותר לשלוח תפילין לחבר, ואין בזה לא חשש מוקצה ולא חשש איסור נתינת מתנה, דרק ביום טוב נחשב שמחה זו כצורך היום ולא בשבת. וכן פסק בספר חוט שני (ח"ג עמוד חח).

גם ביום טוב אסור

מאידך, המהרי"ל דיסקין (חלוקי דרבנן ס"ה אות לו) הביא דבשיטה מקובצת אסור לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור אפילו ביום טוב כדי לתת מתנה לחבר, שאין ההנאה והשמחה נחשב כצורך הגוף. ודעתו דתפילין נחשב ככלי שמלאכתו להיות ואין בזה איסור מוקצה כלל, וכן פסק הרמ"א (סי' שח ס"ד). ולפי זה יש לומר שהמשנה ברורה והשולחן ערוך הרב לא התיירו לטלטל רק תפילין, שסמכו בזה על דעת המתירין שאין בזה חשש מוקצה (דבזה מבואר בפירוש בגמרא ביצה שם דמותר), אבל שאר כלי שמלאכתו לאיסור אסור. וכן מסיים הגאון רבי יהונתן אייבשיץ ז"ל (שם) דלמעשה יש להחמיר.

מתנה בשבת התאחדות

גם לדעת המקילים לא התיירו רק באופן שיש סיבה מיוחדת למסור המתנה בשבת דוקא, שהיה המנהג בזמניהם למסור החתן גישא"ק בשעת הדרשה בשבת דוקא, וכן ביום טוב שיש ענין של ריבוי אחוה ושמחה היה המנהג אצלם לשלוח מתנות וכלים ביום טוב. אבל כשאין סיבה מיוחדת למסור המתנה דוקא בשבת אין להקל. ולכן קבוצת בחורים שנוסעים שבת התאחדות עם ראש

טלטול תפילין ביום טוב

השבוע למדנו בשולחן ערוך (סי' תקסטו א'): "ומשלחין תפילין כיון שראויים להניחם בחול". פירוש: מותר לשלוח ביום טוב לחבר תפילין לשם מתנה, ומותר לשלוח אפילו דרך רשות הרבים, דכיון שנהנה ושמח במה שמשלח מתנות לחבירו הרי זה נחשב כצורך שמחת יום טוב.

בדין זה אנו רואים חידוש גדול, דגם אם אין מקבל המתנה יכול להשתמש במתנה זו ביום טוב, שיום טוב אינו זמן תפילין, עצם ההנאה והשמחה שנגרם משליחת הדורון היא בכלל צורך היום של יום טוב. וצורך זה מתיר ג' דברים:

א. איסור הוצאה לרשות הרבים; שאסור להוציא לרשות הרבים רק דברים שיש בהם צורך היום, וכיון שנהנה ושמח בשליחת הדורון הרי זה נחשב כצורך היום (משנ"ב שם סק"ב). ב. איסור נתינת מתנה; שאסור לתת מתנה בשבת ויום טוב משום גזירה של מקח וממכר, ואילו כאן מבואר שמותר לתת תפילין כדורון ומתנה משום צורך מצוה של שמחת יום טוב (עי' סי' שו ס"ק לג). ג. לדעת הרבה פוסקים תפילין הוא מוקצה כדין כלי שמלאכתו לאיסור, ואסור לטלטלו רק לצורך גופו ומקומו (סי' שח משנ"ב סק"ד). והטעם שהתיירו כאן, כתבו התוספות (שבת ס' ד"ה לא בסנדל) והרשב"א (ביצה טו. ד"ה מותר) דהנאה זו של שליחת דורון נחשב כצורך הגוף.

לשלוח כלי שמלאכתו לאיסור כמתנה

לכאורה ניתן ללמוד מדין זה שמותר לשלוח בשבת יום טוב מתנה לחברו כאשר רוצה לשמחו, אף אם המתנה היא כלי שמלאכתו לאיסור, דכיון שמשמח את חברו במתנה זו הרי זה כשימוש לצורך גופו. וכן כתב הגאון רבי יהונתן אייבשיץ ז"ל בספרו בינה לעיתים (פ"ה ה"ו) דמותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור בשבת כדי לשלוח לחברו, דכיון שנהנה בשליחת הדורון הרי זה כצורך הגוף, לא שנא בשבת ולא שנא ביום טוב. וכן כתב הגאון רבי עקיבא איגר (שבת ט): "מדברי תוספות אמרתי להתיר לשלוח לחתן ביום חתונתו בשבת נרות כסף שלא הדליקו בו באותו שבת, לדורון דרשה כנהוג, דמשום שמחת החתן מקרי צורך גופו", ע"כ.

גם בספר בית מאיר (אה"ע סי' מה) כתב שאין לחלק בין שבת ליום טוב, ומותר לתת מתנה לחבר בשבת אם מרגיש שזה גורם לו הנאה ושמחה, שזה נחשב לצורך היום.

כעין חידוש זה מצינו עוד בתוספות בעירובין (טו. ד"ה כיון) דמותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור בשבת בשביל לשחק בזה עם

כלי שמלאכתו לאיסור ולהתלבש בו כדי להרגיש מכובד או מאיים כלפי שונאיו. וכן מפורש בפוסקים שאסור לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור כדי להצילו מהפסד, אף שאם לא יטלטל הכלי ייגרם לו צער ועל ידי שמתטלו נגרם לו שמחה. ואין להתיר לדעת המקילים רק מה שנמצא מפורש בפוסקים כדי לשלוח מתנה לחבירו או לטייל בו עם תינוק לצורך (עי' שש"כ פ"כ הע"ב ט).

הנעת כפתור משעון שבת

כידוע נחלקו הפוסקים האם מותר להאריך את המצב הקיים בשעון שבת עלעקטר"י, ונראה דלדעות המקילים ואין חוששים משום איסור מכה בפטיש, וגם אין חוששים לאיסור מוקצה של שלהבת. מכל מקום כיון שהשעון מופעל על ידי עלעקטרי, היא ודאי נחשבת ככלי שמלאכתו לאיסור, אמנם כיון שהנעת הכפתור כדי להאריך את המצב הקיים היא אך ורק לצורך הנאת ושמחת האדם הרי זה נחשב כטלטול לצורך הגוף, ולא כטלטול לצורך השתמשות במוקצה.

הישיבה ורוצים למסור לו מתנה כאות הוקרה וחשיבות, אין למסור לו המתנה בשבת, וכל שכן אם המתנה היא כלי שמלאכתו לאיסור שאסור לטלטלו (ע"ע שעה"צ סי' שח ס"ק יג).

וכן נראה מלשון הערוך השולחן (סי' שו ס"ז) שכתב: "אין איסור לתת מתנה לחתן הדורש, שהרי מצוה לשמח חתן וכלה, וגם הוי צורך היום אחרי שהמנהג בשבת הראשון אחר הנישואין לעשות משתה והיא זמן שמחה להחתן והכלה ובודאי מותר לשמחם במתנות, וכן המנהג ליתן להכלה אז מתנות ואין בזה דררא דאיסורא כלל, ומנהג ישראל תורה היא". עכ"ד. הרי שעיקר ההיתר מבוסס מחמת שזהו צורך היום.

נהנה ושמח בכלים מוקצים

כמו כן, מי שנהנה ושמח לראות כלים יקרים וחשובים שיש לו, והם מוקצים מדין כלי שמלאכתו לאיסור, אסור לטלטלם בשביל להרים את המצב רוח שלו ולהרגיש שמת. וכל שכן שאין לטלטל

גדול יהיה המעמד למדה של תורה

סדר המעמד:

7:00 נטילת ידים לסעודת מצוה

7:15 דבר הכולל

ראש הכולל הרה"ג ר' דוב רבינוביץ שליט"א

7:35 דבר המעמד

הגה"ח ר' דוד הרשף שליט"א

8:20 נואם הכבוד

הגה"צ המקובל ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א

8:50 דבר ההורים

אחד מחשובי אנ"ש שליט"א

9:00 דברי ברכה וחלוקת התעודות

מורינו הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

9:30 ברכת המזון

אחר ברהמ"ז ריקודיו של שמחה לכבודה של תורה

10:30 סיום המעמד

הזמנה של מצוה

בשבח והודאה להש"ת שהחיינו וקיימנו והגיענו לעידן חרותא שמחת גמרה של תורה ואסקי שמעתתא אליבא דהלכתא ע"י חברי כולל הוראה עמלי תורה בטוהרה סגל חבורה אשר התייגעו בייגיעה שלימה במשך יותר משבע שנים

ומצאו כרי מידתם ראויים להתעטר

בגזר הוראה

מפיהם ומפי כתבם של רבותנו הגדולים האוהצ חבני הברצ שליטא

ובזה מתכבדים אנו להזמין את מעלת כבוד חכמי ורבני מבצר הכוללים

לקחת חלק וחבל בחגיגת

כתר תורה

בראשות הגהצ רבי יעקב מאיר שכטער שליטא
נשיא מוסדותינו

הנועדה להתקיים ברצות ה' ביום רביעי אור לכ"ט חשוון תשפ"ב

בשעה 7:00 בערב

בבית מדרשינו "אהל הדסה" קרית הרמ"א בית שמש

מנהל ויחול קים אבדון דבשטא נתן הודיה. סיבו להעלות עיר בספלות
הודיה בלימוד ורידת והוסקים טרען צייק וללכת מויל אל חיל בעבודת ה' צדקה.
מוך ררובת דרעק ונטות רנפט ביות נופא ונורא סמליא רובג נוח וקישוה ככל
י"צ ה' סידור לאורך ימים ושנים טובות עי' כיות משיח דקטו בכ"א

בברכת התורה

דהגהלה